

Hugo Bouter

Massa en Meriba

“En het volk kreeg onenigheid met Mozes en zei: Geeft u ons water, zodat wij kunnen drinken! Mozes zei tegen hen: Waarom hebt u onenigheid met mij? Waarom stelt u de Here op de proef? (...) Zie, Ik zal daar vóór u op de rots bij de Horeb staan. Dan moet u op de rots slaan, en er zal water uitkomen, zodat het volk kan drinken (...). Hij gaf die plaats de naam Massa en Meriba, vanwege de onenigheid van de Israëlieten en omdat zij de Here op de proef gesteld hadden door te zeggen: Is de Here nu in ons midden of niet?”

Exodus 17:2-7

Opnieuw gebrek aan water

Toen de Israëlieten van Elim waren opgebroken, kwamen zij in de woestijn Sin, die tussen Elim en de Sinai ligt (Ex. 16:1). Het reisdoel, de berg van God, kwam dus al in zicht. Daarna trokken zij via enkele andere pleisterplaatsen, Dofka en Alus of Aluz (Num. 33:12-13), naar Refidim. Refidim of Rafidim betekent 'vlakten'. Daar bevond men zich reeds in de nabijheid van de Horeb – dat is een andere naam voor de berg Sinai (zie Ex. 17:6; 19:2).

Maar in Refidim was geen water voor het volk om te drinken (Ex. 17:1). Er ontstond dus opnieuw gebrek aan water – wat op zichzelf ook wel te verwachten was op de reis door de woestijn. De wonderen van Mara waren snel vergeten. Gods genadige voorzieningen in Elim leken ver verwijderd te zijn (zie Ex. 15). Het volk kwam opnieuw in opstand. Vervolgens speelde zich te Refidim ook de strijd met Amalek af, waarbij Jozua in de vlakte streed en Mozes voorbede deed op de heuveltop (Ex. 17:8vv.).

Bij Mara morde het volk tegen Mozes (Ex. 15:24), in de woestijn Sin morde het tegen Mozes en Aäron (Ex. 16:2). Te Refidim is het gemor weer met name tegen Mozes gericht, maar wordt Aäron erbij betrokken: 'En het volk kreeg onenigheid met Mozes en zei: Geeft u ons water, zodat wij kunnen drinken' (Ex. 17:2). Door de meervoudsvorm te gebruiken, stelde het volk Aäron medeverantwoordelijk voor het probleem.

In Exodus 15 was er ook een waterprobleem, in Exodus 16 een hongerprobleem. Beide problemen kwamen door Gods goedheid en door de bemiddeling van Mozes en Aäron vrij snel tot een oplossing. Exodus 17 lijkt min of meer een herhaling te zijn van het al eerder gesignaleerde gebrek aan water, maar de dorst was heviger en zo was het ook met het gemor van de Israëlieten. Het was luider en dreigender. Mozes voelde zich nog meer in het nauw gedreven en hij vreesde zelfs voor zijn leven: 'Het scheelt niet veel of zij zullen mij stenigen' (Ex. 17:4).

Het gemor was in feite echter tegen God Zelf gericht, het was rebellie tegen Hem en tegen Zijn leiding! 'Waarom hebt u onenigheid met mij?', of 'Wat twist u met mij?', was dan ook de reactie van Mozes. Het gemor reikte vérdere en hóger: 'Waarom stelt u de Here op de proef?' (Ex. 17:2). In het voorgaande hoofdstuk hadden Mozes en Aäron ook al zoiets gezegd: 'Want wie zijn wij? Uw gemor is niet tegen ons gericht, maar tegen de Here' (Ex. 16:8). De aanklacht van het volk, waarop wij straks nog nader zullen ingaan, was niet terecht. Het was uiteraard niet Gods bedoeling om hen en hun kinderen en kudde van dorst te doen omkomen in de woestijn (Ex. 17:3). Hij had wat beters met hen voor, maar juist door al het gemor vielen de meesten van hen in de woestijn.

Gods bijzondere bron

Wat was Gods remedie, Gods redmiddel voor dit probleem? De oplossing was niet een [stuk] hout dat in het water moest worden geworpen, zoals bij Mara was gebeurd. Het was nu een ander middel. Het was de staf van Mozes, waarmee hij de Nijl had geslagen (Ex. 17:5). Het was een eenvoudige herdersstaf, die echter ook 'de staf van God' werd genoemd (Ex. 4:17, 20). Dit was de staf die in een slang was veranderd (Ex. 4:1-5). Dit was het instrument waarmee Mozes zijn wondertekenen had verricht in het land Egypte. Deze staf sprak van het goddelijke gezag waarmee hij was bekleed, en waarmee hij de oordelen over Egypte had gebracht. Het was dus een oordeelsstaf, geen priesterlijke staf zoals de staf van Aäron, die gebloeid had en bloemen en vruchten tevoorschijn had gebracht (Num. 17:1-10; 20:8-9).

Met de oordeelsstaf moest Mozes op de rots bij Horeb slaan en dan zou daaruit het water tevoorschijn komen, zodat het volk kon drinken (Ex. 17:5-6). Het slaan van de rots spreekt evenals het slaan van de Nijl van het voltrekken van een goddelijk gericht. Mozes moest vóór het volk uitgaan en enkele getuigen met zich meenemen, enkele oudsten van Israël. Om dit wonder te kunnen zien, moesten zij dus de pleisterplaats te Refidim verlaten en alvast naar de volgende legerplaats bij de berg van God gaan (vgl. Ex. 18:5; 19:2). Bij de Horeb zouden zij God ontmoeten en Hij zou daar vóór Mozes op de rots staan. Dan zou het wonder gebeuren. Mozes moest met zijn staf op de rots slaan en op die manier zou de rots een bron van levend water worden. Het water zou gaan stromen en het zou blijven stromen, zodat het hele volk kon drinken.

En zo gebeurde het ook: 'Mozes deed dit voor de ogen van de oudsten van Israël' (Ex. 17:6). God Zelf 'deed voor hen water uit de rots stromen; Hij toch spleet de rots, zodat het water vloeiende' (Jes. 48:21). Deze voorziening was van bijzondere, blijvende aard. De Israëlieten hadden voortaan geen dorst meer op de tocht door de woestijn, zoals de profeet Jesaja ook betuigde (het watergebrek in Numeri 20 was een uitzondering). De waterstromen volgden de Israëlieten, waar zij ook heentrokken. Het Nieuwe Testament bevestigt dit en zegt zelfs dat de *rots* met hen meeding: 'Want zij dronken uit een geestelijke steenrots die volgde; de steenrots nu was Christus' (1 Kor. 10:4).

De frisse waterstromen zijn een beeld van de Heilige Geest, waarvan ons te drinken is gegeven (1 Kor. 12:13). Wij moeten echter bedenken dat die stromen vloeiden uit de geslagen Rots, onze Heer Jezus Christus die leed onder de slaande hand van God in de drie uren van duisternis op het kruis van Golgota. Hij liet Zich daar verbrijzelen om onze ongerechtigheden, Hij droeg de straf die wij verdiend hadden. Zijn lijden en sterven vormden de grondslag voor de uitstorting van de Heilige Geest.

De Geest kon pas worden geschonken nadat Jezus verheerlijkt was (Joh. 7:37-39). Dit is gebeurd op de Pinksterdag, en sindsdien blijft het water stromen! De Geest wordt niet telkens opnieuw uitgestort op aarde, maar wel mogen wij bidden om de krachtige doorwerking van de Geest. Het is de Geest die levend maakt, die ons verfrist en nieuwe levenskracht geeft. Hij gaat met ons mee op de reis door de woestijn en wil steeds onze Trooster zijn. Wat een reden tot dankbaarheid hebben wij dus. Of lijken wij misschien toch ook een beetje op het morrende volk in de woestijn?

De blijvende betekenis van Massa en Meriba

Achteraf had Mozes wel commentaar op de opstand van de Israëlieten tegen zijn leiderschap. Hij noemde de plaats waar het volk met hem had getwist vanwege het gebrek aan water: Massa en Meriba (Ex. 17:7). Zodoende bleef de herinnering aan dit gebeuren voor het nageslacht bewaard. De reden van de naamgeving wordt in dit vers uitvoerig omschreven: '(...) vanwege de onenigheid (de twist) van de Israëlieten en omdat zij de Here op de proef gesteld hadden door te zeggen: Is de Here nu in ons midden of niet?'

Massa betekent 'beproeving', Meriba 'strijd' of 'twist' (in Hebr. 3:8 weergegeven met 'verbittering'). Het kenmerkende hiervan was niet zozeer dat God Zijn volk op de proef stelde en liet zien wat er in hun hart leefde, maar veeleer omgekeerd: het volk Israël stelde God op de proef! En wel door Hem uit te dagen, door een bewijs van Zijn tegenwoordigheid te eisen, door twijfel te tonen aan Zijn liefde en trouw en Zijn aanwezigheid in hun midden. Het was de taal van het ongeloof, die ons ook nu niet onbekend in de oren klinkt: Als er een God is, dan moet Hij toch wel dit of dat doen!

Hoe reageerde de Here op deze beproeving, op deze geweldige uitdaging? Niet met dreigementen, niet met oordeel, niet met een rechtvaardige straf. Het was louter gunst en goedheid die Hij hier in het boek Exodus openbaarde: Hij schonk het volk volop water. Wij hebben al gezien dat deze geschiedenis ons in type laat zien hoe een Ander de straf droeg. De Rots werd geslagen en het volk ging vrijuit en ondervond louter zegen. Het levende water kwam volop tevoorschijn uit de geslagen Rots, dat is Christus (1 Kor. 10:4). De frisse waterstromen van de Geest vloeien nog steeds, ook voor ons.

Massa en Meriba worden wel steeds in de Schrift aangehaald als afschrikwekkende voorbeelden. Mozes komt er zelf op terug in het boek Deuteronomium: 'U mag de Here, uw God, niet op de proef stellen, zoals u Hem bij Massa op de proef gesteld hebt' (Deut. 6:16). Massa hoorde thuis in een reeks van drie ernstige gebeurtenissen, waarbij de Israëlieten God telkens vertoerden (Deut. 9:22; vgl. Num. 11). In de zegen van Mozes wordt Levi als gunstige uitzondering genoemd, als de stam die de proef goed doorstaan heeft (Deut. 33:8). Hier anticipeert Mozes ook op het gebeuren bij de Sinai, waar Levi de goede keus maakte en zich toewijdde aan de dienst van de Here. In de psalmen worden Massa en Meriba ook herhaaldelijk genoemd (Ps. 81:8; 95:8-9; 106:32-33). Bij het laatste citaat gaat het echter duidelijk om de gebeurtenissen die in Numeri 20 worden beschreven bij het

twistwater van Kades. Hier wordt de naam Meriba tijdens een latere episode van de woestijnreis in een vergelijkbare situatie opnieuw gebruikt.

Zelfs in het Nieuwe Testament is de herinnering aan Massa en Meriba bewaard gebleven, doordat de brief aan de Hebreeëen psalm 95 uitgebreid citeert (zie Ps. 95:7b-11; Hebr. 3:7vv.; 4:3vv.). In de Griekse vertaling van het Oude Testament, de Septuaginta, zijn de plaatsnamen vertaald weergegeven door 'verbittering' en 'verzoeking'. Dit accentueert het belang ervan. Deze weergave heeft ook de goedkeuring van de Heilige Geest, zoals de aanhaling in Hebreeëen ons verzekert: 'Daarom, zoals de Heilige Geest zegt: Heden, als u Zijn stem hoort, verhardt uw harten niet zoals bij de verbittering (Meriba), in de dag van de verzoeking (Massa) in de woestijn, waar uw vaderen Mij verzochten door Mij op de proef te stellen, en zij zagen toch Mijn werken veertig jaar lang' (Hebr. 3:7-9).

Het 'verbitteren' en het 'verzoeken' van God blijft niet beperkt tot deze beide plaatsen, maar krijgt een veel bredere betekenis. Deze plaatsen karakteriseerden in feite de héle woestijnreis: de Israëlieten verzochten God veertig jaar lang en zij stelden Hem constant op de proef. Bij het op de proef stellen, het uitproberen, gaat het om twijfel aan Gods macht om wonderen te kunnen doen. Bij het verzoeken of beproeven gaat het om twijfel aangaande Gods trouw.

Het voorbeeld van de Here Jezus Zelf tijdens de verzoeking in de woestijn toont ons hoe wij deze listen moeten weerstaan met het Woord van God in de hand. Jezus citeerde wat Mozes had opgemerkt naar aanleiding van de verzoeking bij Massa: 'Er staat eveneens geschreven: U zult de Here, uw God, niet verzoeken' (Deut. 6:16; Matt. 4:7; Luc. 4:12). Wij mogen God niet uitdagen en Hem uitproberen, om te zien hoever wij kunnen gaan. In plaats daarvan moeten wij de dingen gelovig in Zijn hand leggen en op Zijn hulp en leiding wachten. Zo leeft de herinnering aan Massa en Meriba voort. Het zijn blijvende lessen voor de 'woestijnreis', ook voor ons als volgelingen van Christus.

Oude Sporen 2015

